

Počáteční čtení a psaní slabozrakých a nevidomých dětí

Nast'a Páchová

Speciálně pedagogické centrum

pro zrakově postižené při Škole Jaroslava Ježka

Loretánská 19 a 17, 118 00 Praha 1

tel.: 220 51 44 81

e-mail: spc.jjezka@centrum.cz

web: www.integracezrak.cz

Podmínky pro úspěšný začátek školní docházky (školní zralost, školní připravenost)

Zdravé děti:

- v šesti, případně v sedmi letech - přibližně stejná vývojová úroveň při dobré péči rodiny a MŠ
- dítě je dobře připraveno na školní docházku

Děti slabozraké a nevidomé:

- vývoj není tak samozřejmý a rovnoměrný, probíhá specifickým způsobem (80% informací o okolním světě získáváme zrakem)
- nutnost nastavení speciálních podmínek pro maximální rozvoj dítěte

možnosti způsobu vzdělávání - výhody x nevýhody

- inkluze x škola určená pro vzdělávání dětí se zrakovým postižením

Dítě dobře připravené na školu (obecně)

- ▶ rozumové předpoklady - orientuje se v čase a prostoru, má rozvinutou zrakovou, sluchovou a hmatovou percepci
- ▶ má rozvinutou grafomotoriku a matematické představy na předškolní úrovni
- ▶ je fyzicky, emočně a sociálně zralé, zvládá základy sebeobsluhy, má přiměřeně rozvinutou hrubou a jemnou motoriku
- ▶ má přiměřené vyjadřování, dokáže se potřebnou dobu soustředit na práci
- ▶ zvládá základní pravidla chování

Jak připravit dítě se zrakovým hendikepem na školní docházku?

- spolupracovat s ranou péčí a později se SPC pro děti se zrakovým postižením
- navozovat vhodné podmínky pro zrakové vnímání podle konkrétního druhu a stupně poškození zraku
- navozovat vhodné podmínky pro rozvoj kompenzačních smyslů (hmat, sluch, čich, chuť)
- pokud možno navštěvovat mateřskou školu buď běžnou, nebo určenou dětem se zrakovým hendikepem

Co by mělo (navíc) před nástupem do školy umět pro výuku čtení a psaní:

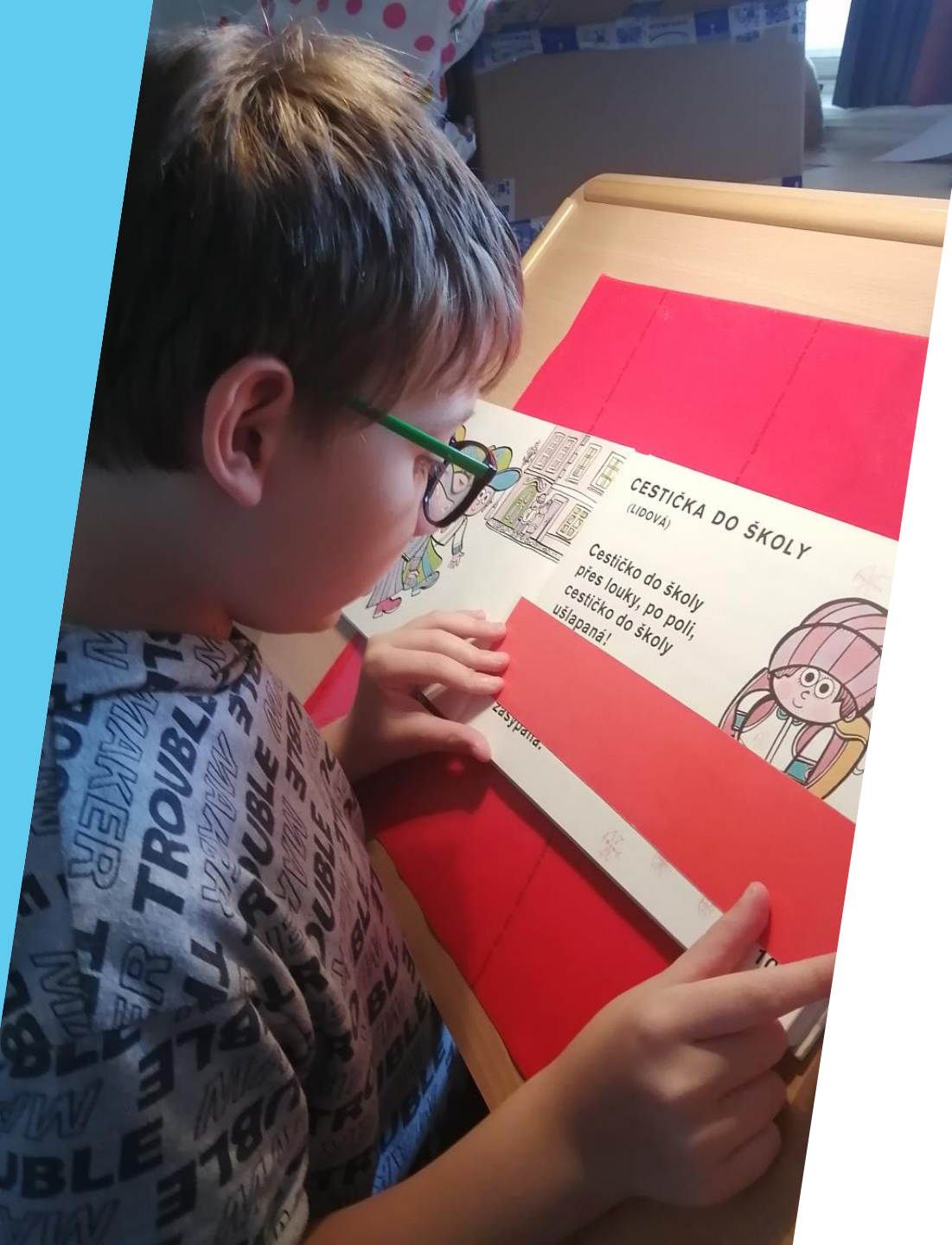
slabozraké dítě

- využívá zrak podle svých možností, dokáže využívat kompenzační smysly
- dokáže pracovat s přiměřeně zvětšenými a kontrastními obrázky jemu individuálně přizpůsobenými
- má zvládnuty základy grafomotoriky

nevidomé dítě

- dokáže využívat kompenzační smysly (sluch, čich, hmat)
- orientuje se v základní jednotce bodového písma - šestibodu, umí s ním manipulovat, má dostatečně rozvinutou jemnou motoriku

Slabozraké dítě a výuka čtení a psaní

► základní předpoklady školního úspěchu

- dítě je školně zralé a dobře připravené na školní docházku
- rodina i škola spolupracují se speciálně pedagogickým centrem, které doporučí podmínky, metody výuky, kompenzační pomůcky, asistenta pedagoga atd. individuálně pro konkrétní dítě a jeho potřeby

► podmínky

- pracovní místo - v předních řadách blízko tabule
- sklopná deska nebo lavice se sklopnou deskou
- dostatečné osvětlení pracovního místa (lampička)
- školní tabule - černá, kontrastní křídly
- učební materiály - přizpůsobení zrakovým možnostem dítěte (zvětšení, kontrast)

VŠECHNY MATERIÁLY ZVĚTŠUJEME POMOCÍ KOPÍRKY NEBO POČÍTAČE, DÍTĚTI PŘEDKLÁDÁME V PAPIROVÉ PODOBĚ. KOMPENZAČNÍ POMŮCKY - LUPY DO RUKY, ELEKTRONICKÉ LUPY, TELEVIZNÍ LUPY POUŽÍVÁME VĚTŠINOU AŽ TEHDY, JE - LI ČTENÍ ZAUTOMATIZOVÁNO.

Metodika výuky čtení slabozrakých dětí

I. období přípravy na čtení

pravolevá orientace, cvičení očních pohybů, čtení obrázků, zrková diferenciacie (zvětšené kontrastní obrázky se sytými barvami a tučnými konturami podle individuálních potřeb dítěte)

II.

čtení izolovaných písmen

karty s velkými kontrastními písmeny, zrkový vjem doplnit vjemem sluchovým a hmatovým

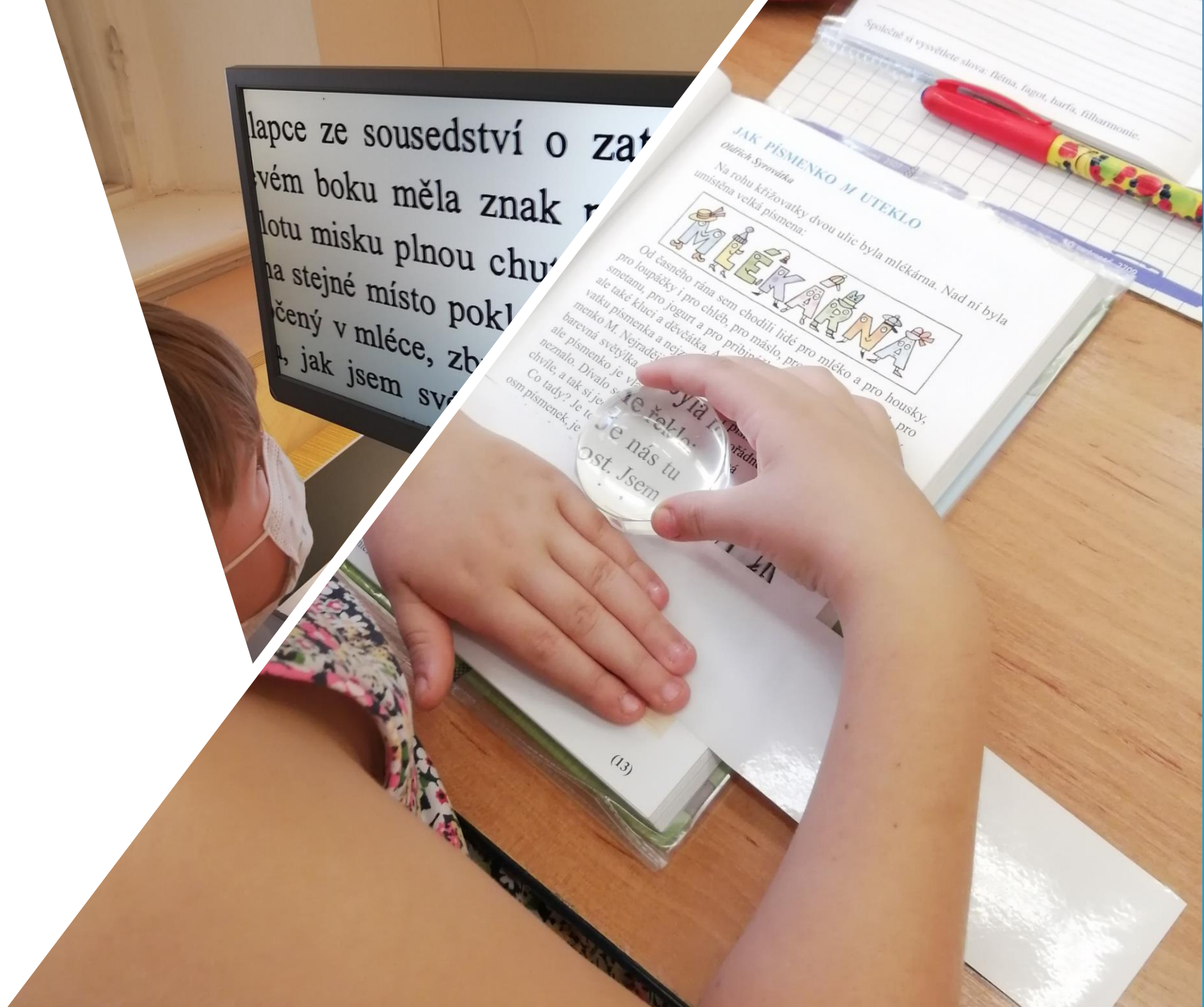
III.

čtení slabik a slov
na kartách i ve slabikáři

IV.

čtení vět a souvislého textu
dostatečná velikost písma, dostatečné mezery mezi písmeny a slovy, záložka, sklopná deska

Využívání kompenzačních pomůcek po zautomatizování čtení u slabozrakých

Metodika výuky psaní slabozrakých dětí

I. Grafomotorická cvičení

psací náčiní se širší stopou podle individuální potřeby - měkká tužky, mikrofix, fixy různých tlouštěk, pastelky - uvolňovací cviky
sklopná deska pro přiblížení k očím

II. Psaní jednotlivých písmen

- obtahování vzorového písmene, modelování tvaru písmene, vytváření písmene z různých materiálů, slovní doprovod
- psaní písmen do písanky - širší linky, psací náčiní se širší stopou, tabulka tvarů písmen poskytnout do lavice

III. Psaní slov, opis, přepis

- předlohu poskytnout do lavice
- opis z tabule - jen v případě, že dítě text bezpečně přečte
- přečte - li pomalu či s chybami, pracovat jen do blízka
- tolerovat pomalejší tempo dítěte

IV. Diktát

- zpravidla je snazší než opis či přepis, zkrátit, poskytnout dost času

Souhrn

- slabozraký žák s dobrými rozumovými předpoklady si osvojí dovednost čtení a psaní v plném rozsahu za předpokladu nastavení odpovídajících podmínek
- kritériem hodnocení čtení a psaní je kvalita, nikoliv objem nebo rychlost
- k poklesu rychlosti a kvality čtení a psaní může dojít u progresivních zrakových vad
- děti s progresivní zrakovou vadou by se měly učit současně bodové písmo

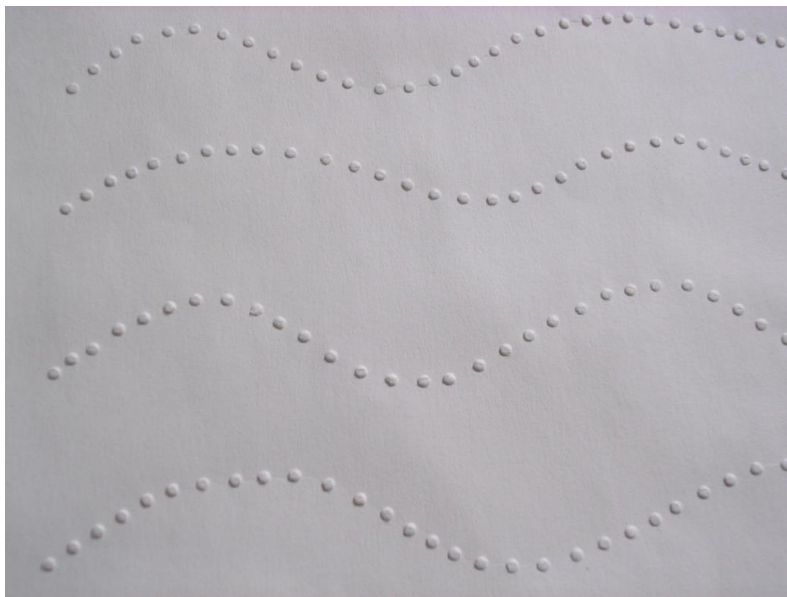
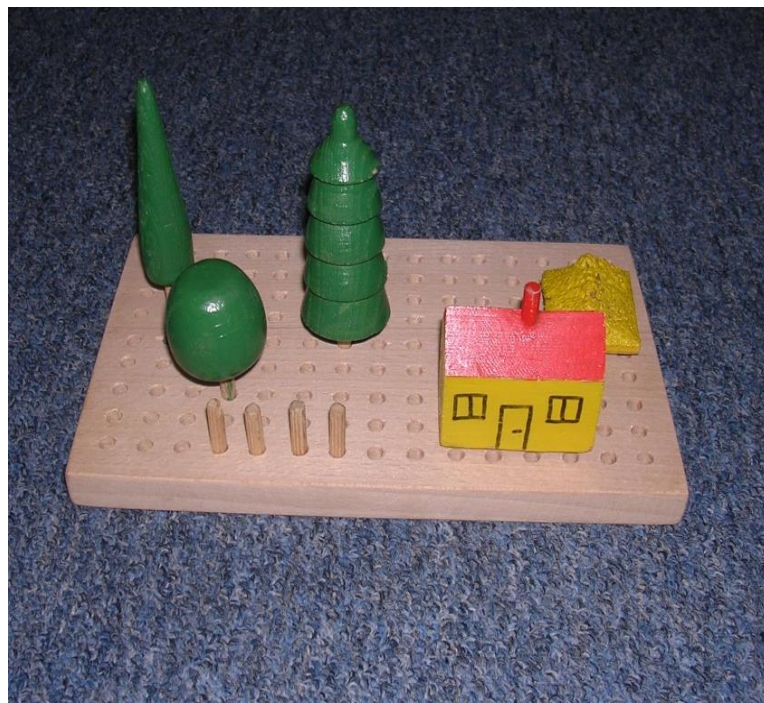

Metodika výuky čtení a psaní nevidomých dětí

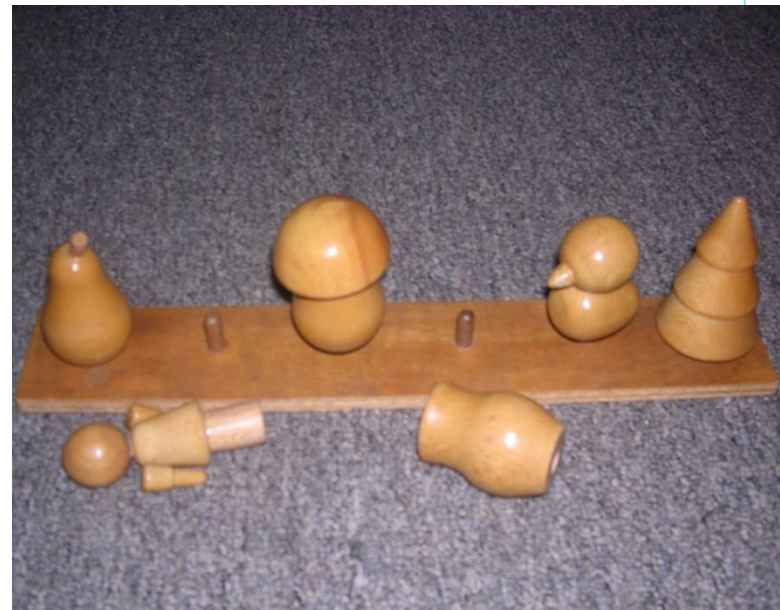
- předpoklady pro osvojení čtení a psaní bodového písma
- dostatečná školní zralost a připravenost dítěte na školu
- rozvinutá jemná motorika
- početní představa do 6

A - předslabikářové období (MŠ)

- rozvoj hmatového vnímání - rozeznávání a pojmenovávání povrchů, prohlížení hmatových knížek, rozlišování reliéfních obrázků, „čtení“ tzv. finských knížek - orientace na řádku a na stránce, velký šestibod a orientace na něm

Na speciální pomůcce procvičujeme pravolevou orientaci

Příklady
instrukcí:

- Vyndej panenku.
- Najdi džbánek.
- Co je za hruškou?
- Co je před kuřátkem?

Pořadí bodů učíme děti na figurkovém šestibodu

Instrukce:

-dej hříbek
na 1. bod

-dej panenku
na 2. bod

-dej hrušku
na 3. bod

-dej džbánek
na 4. bod

-dej kuřátko
na 5. bod

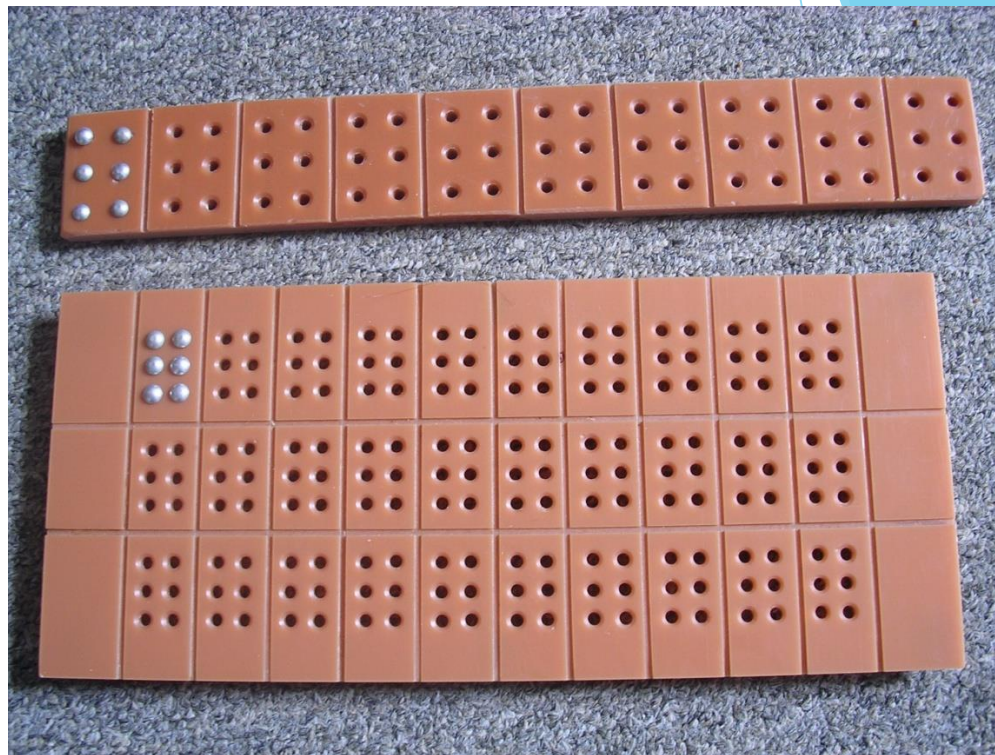
-dej stromek
na 6. bod

B - slabikářové období - spojené současně s výukou psaní

šestibody zmenšujeme

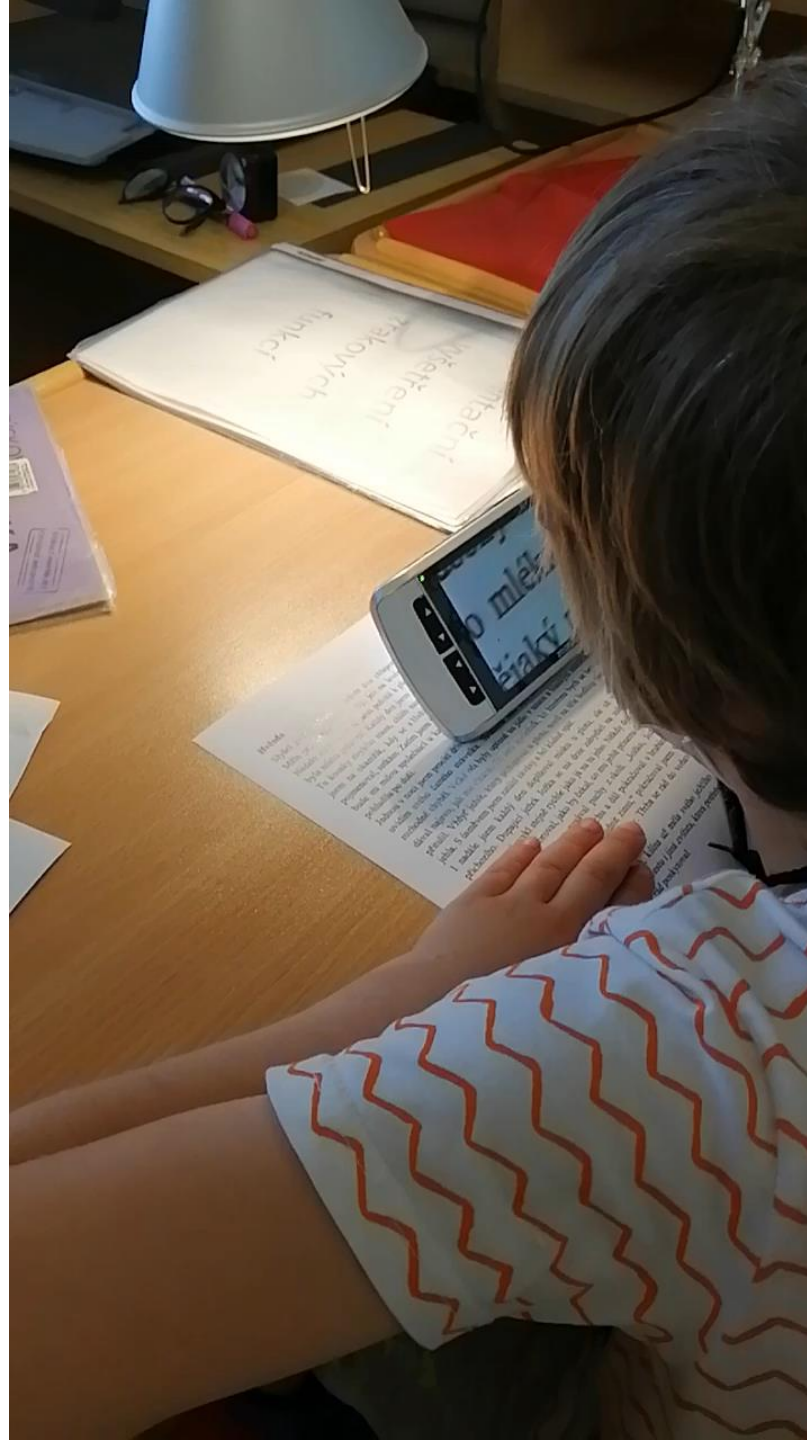
píšeme na kolíčkových písankách

čteme v živé abecedě, později ve slabikáři, seznamujeme dítě s kombinací bodů jednotlivých písmen, přecházíme ke čtení slabik, slov, vět, souvislého textu

současně přecházíme od psaní na kolíčkové písance ke psaní na Pichtově psacím stroji, které je rychlejší a efektivnější

► Děkuji za pozornost

Podrobněji:

Pelánová, V., Janíková, D., Páchová N. Podpora rozvoje počátečního čtení a psaní u žáků s autismem nebo se zrakovým postižením

<http://inkluzi.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-12/metodika-prurez-12.pdf>